

4. Zavdiaky konstruktyvnoi spivpratsi u mytnii sferi uspishno realizovuiutsia polozhennia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS [Thanks to constructive cooperation in the customs sphere, the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU are being successfully implemented] URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zavdyaki-konstruktyvniy-spivpraci-u-mitnij-sferi-uspishno-realizovuyutsya-polozhennya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> [in Ukraine].
5. Pro vnesennia zmin do Mytnoho Kodeksu Ukrainy ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo zaprovadzhennia mekhanizmu “iedynoho vikna” ta optymizatsii zdiisnennia kontrolnykh protsedur pry peremishchenni tovariv cherez mytnyi kordon Ukrainy [On amendments to the Customs Code of Ukraine and some other laws of Ukraine on the introduction of the “single window” mechanism and optimization of control procedures when moving goods across the customs border of Ukraine] Zakon Ukrainy (2018) № 2530–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19#Text> [in Ukraine].
6. Pro pryednannia Ukrainy do Mizhnarodnoi konventsii pro sproshchennia i harmonizatsiiu mytnykh protsedur [On Ukraine’s accession to the International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures]. (2006) Law of Ukraine № 227–V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-16#Text> [in Ukraine].
7. Zvit pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS za 2019 rik [Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU for 2019]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf> [in Ukraine].
8. Marokha V., Oliynyk N., Omelchenko O., Polonsky O. (2005). Mytne rehuliuвання v YeS ta Ukraini: porivnialno-pravove doslidzhennia [Customs regulation in the EU and Ukraine: a comparative legal study]: a scientific and practical. Kyiv: Nika-Print LLC. P. 832. [in Ukraine].
9. On the establishment of the Customs Code of the Union: Regulation of the European Parliament and of the Council (EU) (2013) № 952/2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/984_009-13#Text [in EU].
10. Reformuvannia mytnytsi: 4 roky “iedynomu viknu” – 100 % importnykh operatsii [Customs reform: 4 years “single window” – 100% of import operations] <https://www.kmu.gov.ua/news/reformuvannya-mitnici-4-roki-yedynomu-viknu-100-importnih-operacij> [in Ukraine].
11. Code of Customs Standards “Path to Improving the Quality of Customs Services”. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/common/eutaining/customs_blueprintsru.pdf [in UE].
12. Formanyuk V.V. (2015). Systema dzherel prava Yevropeiskoho Soiuzu. Pravova systema: teoriia i praktyka [The system of sources of law of the European Union Legal system: theory and practice]. Pivdenoukrainsky. Vyp. 2. P. 83–88. [in Ukraine].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.31>

ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ’ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ (COVID-19) У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНИ

Олександр Дякуновський

здобувач кафедри господарського права

Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-3264-4882

Анотація. У положеннях наукової статті автор аналізує позиції науковців щодо ролі державної підтримки суб’єктів малого та середнього підприємництва загалом та у період пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19). Зазначено, що пандемія є чинником, який вкрай негативно впливає на можливість провадження підприємництва у Республіці Польща та Україні. Тому державна підтримка суб’єктів малого та середнього підприємництва в умовах пандемії набуває надвеликого значення. Указана державна підтримка реалізується урядами Польщі та України в спосіб ухвалення норм законодавства, які визначають її види, розмір, критерії адресатів, строки та ін. Основу методології дослідження склали формально-юридичний, порівняльно-правовий та метод інтерпретації. Проаналізовано основні нормативно-правові акти України та Республіки Польща, які регулюють питання державної підтримки суб’єктів малого та середнього підприємництва в умовах пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19). Досліджено та надано коротку характеристику заходам державної підтримки, які реалізуються в Україні та Польщі, на підставі спеціально ухваленого законодавства. Зроблено висновок, що заходи державної підтримки, які використані в Україні та Польщі, є подібними. Проте у таких заходах прослідковується акцент на певних суспільних відносинах, які та чи інша держава першочергово намагається підтримати. Наголошено про доцільність використання в Україні правового інституту зупинення підприємницької діяльності за ініціативою підприємця, який активно застосовується у Польщі. Акцентовано увагу на суттєвий вплив інформаційного забезпечення суб’єктів підприємництва під час пандемії. Обґрунтовано окремі пропозиції щодо оптимізації надання державної допомоги суб’єктам малого та середнього підприємництва в Україні в період карантинних обмежень, пов’язаних із пандемією COVID-19, та після їх закінчення в період відновлення економіки країни.

Ключові слова: суб’єкт малого та середнього підприємництва, правове регулювання, пандемія, COVID-19, державна підтримка, Республіка Польща, Україна.

AS TO THE STATE SUPPORTING FOR SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE CONDOMINATION OF A CORONAVIRUS DISEASE PANDEMIC (COVID-19) IN THE REPUBLIC OF POLAND AND UKRAINE

Oleksandr Diakunovskyi

Applicant at the Department of Business Law

Vasyl Stus Donetsk National University (Vinnytsia, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-3264-4882

Abstract. In the provisions of the scientific article the author analyzes the positions of scientists on the role of state support for small and medium enterprises in general and during the pandemic of coronavirus disease (COVID-19). It is noted that the pandemic is a factor that has an extremely negative impact on the possibility of doing business in the Republic of Poland and Ukraine. Therefore, in a pandemic government support for small and medium-sized enterprises is of the great importance. This state support is implemented by the governments of Poland and Ukraine in the manner of adopting legislation that determines its types, size, criteria for recipients, deadlines, etc. The basis of the research methodology was formal-legal, comparative-legal and method of interpretation. The main normative legal acts of Ukraine and the Republic of Poland, which regulate the issues of state support of small and medium enterprises in the conditions of the coronavirus pandemic (COVID-19), are analyzed. A short description of state support measures implemented in Ukraine and Poland on the basis of specially approved legislation is studied and given. It is concluded that the state support measures used in Ukraine and Poland are similar. However, in such measures there is a certain emphasis on certain social relations, that one or another state primarily tries to maintain. It is emphasized that in Ukraine it is expedient to use the legal institution of stopping business activity at the initiative of an entrepreneur that is actively used in Poland. Emphasis is placed on the significant impact of information support of businesses during a pandemic. Some proposals on optimizing the provision of state aid to small and medium enterprises in Ukraine during the quarantine restrictions related to the COVID-19 pandemic, and after their completion during the recovery of the economy are substantiated.

Key words: small and medium business entity, legal regulation, pandemic, COVID-19, state support, Republic of Poland, Ukraine.

W SPRAWIE PUBLICZNEGO WSPARCIA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W WARUNKACH PANDEMII KORONAWIRUSA (COVID-19) W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I NA UKRAINIE

Oleksandr Diakunovskyi

student Katedry Prawa Gospodarczego

Donieckiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stusa (Winnica, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-3264-4882

Adnotacja. W tezach artykułu naukowego autor analizuje poglądy naukowców dotyczące roli wsparcia rządowego dla małych i średnich przedsiębiorstw w ogóle oraz w okresie pandemii choroby koronawirusowej (COVID-19). Żaznaczono, że pandemia jest czynnikiem, który ma bardzo negatywny wpływ na możliwość prowadzenia przedsiębiorczości w Rzeczypospolitej Polskiej i na Ukrainie. Dlatego kluczowe znaczenie ma publiczne wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach pandemii. Wspomniane wsparcie publiczne jest realizowane przez rządy Polski i Ukrainy poprzez przyjęcie norm prawnych, określających jego rodzaje, wielkość, kryteria adresatów, terminy i inne. Podstawę metodologii badania stanowiły metody formalno-prawna, porównawczo-prawna i metoda interpretacji. Przeanalizowano główne przepisy prawne Ukrainy i Rzeczypospolitej Polskiej, regulujące kwestie wsparcia publicznego dla małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach pandemii choroby koronawirusowej (COVID-19). Zbadano i podano krótką charakterystykę środków wsparcia publicznego, które są wdrażane na Ukrainie i w Polsce, na podstawie specjalnie przyjętych przepisów. Stwierdzono, że stosowane na Ukrainie i w Polsce środki wsparcia publicznego są podobne. Jednak w takich działaniach widać pewien nacisk na pewne stosunki społeczne, które jedno lub drugie państwo stara się przede wszystkim wspierać. Zwrócono uwagę na celowość stosowania na Ukrainie instytucji prawnej zawieszenia działalności gospodarczej z inicjatywy przedsiębiorcy, która jest aktywnie stosowana w Polsce. Nacisk kładziony jest na istotny wpływ zapewnienia informacji podmiotom gospodarczym w czasie pandemii. Uzasadnione są indywidualne propozycje optymalizacji udzielania pomocy publicznej małym i średnim przedsiębiorstwom na Ukrainie w okresie ograniczeń kwarantanny związanych z pandemią COVID-19, a po ich zakończeniu w okresie ożywienia gospodarki kraju.

Słowa kluczowe: podmiot małej i średniej przedsiębiorczości; regulacja prawna, pandemia, COVID-19, wsparcie państwa, Rzeczpospolita Polska, Ukraina.

Постановка проблеми. Підприємництво як соціально-економічне явище є надзвичайно важливим для економіки. У державах, які мають позитивні досягнення у поступі економічних процесів, прослідковується прямий причинно-наслідковий зв'язок між пришвидшенням економічного зростання, добробутом громадян, упровадженням інновацій у різні сфери життя суспільства, розширенням переліку товарів і послуг та підвищення їх якості, зменшенням безробіття із розвитком підприємництва, насамперед малого та середнього (далі – МСП).

Малий та середній бізнес у 2018 році в частці ВВП України ледь досягнув позначки 15%, тоді як у деяких європейських країнах цей показник доходить до половини. Наприклад, у Німеччині малий та середній бізнес

забезпечує більше половини ВВП. У США і Японії частка малих підприємств у структурі ВВП становить 60%. Яскравим прикладом розвитку малого підприємництва є досвід Польщі, яка після розпаду Радянського Союзу мала схожі з Україною стартові умови, але за роки незалежності змогла досягнути значного економічного зростання. І якщо на початку 90-х малі й середні підприємства створювали менше 30% валового внутрішнього продукту Польщі, то нині цей показник сягає уже близько 54% (Чуприна, Юзовицька, 2019: 267).

Суб'єкти МСП, незважаючи на свою соціально-економічну значущість, маючи реальну спроможність швидко реагувати на кон'юнктуру ринку та здійснювати діяльність протягом короткострокових періодів економічного спаду, все ж таки характеризуються меншою стійкістю в довгострокових кризових ситуаціях.

Пандемія, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2, стала фактором, що призвів до тектонічних зрушень в усіх сферах життя більшості сучасних держав. Практично йдеться про найсерйозніший виклик, який стоїть перед сучасною цивілізацією, від адекватного вирішення якого залежить її дискурс (Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо..., 2020).

Пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19) (далі – пандемія COVID-19) є надзвичайно серйозним випробуванням для суб'єктів МСП в усьому світі. Уряди держав з метою забезпечення епідеміологічного благополуччя громадян, стримування швидкого поширення хвороби змушені вживати жорстких карантинних заходів. Це, безсумнівно, має суттєвий, переважно негативний вплив на діяльність суб'єктів МСП.

Є певне розуміння, що такі заходи є вимушеними, проте не завжди пропорційними. З огляду на тривалість та характер протікання пандемії COVID-19, економічний спад, слід припустити, що обмеження можуть ставати більш суворими. Ці обставини потребують втручання держави, оскільки без вжиття відповідних заходів підтримки з її боку суб'єкти МСП приречені на вимушене припинення підприємницької діяльності.

Розуміючи важливість підприємництва для функціонування економіки, уряди держав приділяють особливу увагу підтримці суб'єктів МСП, оскільки саме вони мають потенціал для швидкого відновлення росту економічних показників після закінчення пандемії COVID-19. При цьому кожна з країн у правовому регулюванні державної підтримки суб'єктів МСП послуговується власною стратегією, застосовує різні механізми, виходячи із наявних ресурсів та епідеміологічної ситуації, яка склалась.

Україна і Республіка Польща (далі – РП, Польща) є сусідніми державами, які мають приблизно однакову кількість населення, спільне історичне минуле, схожу структуру економіки та рівень захворюваності громадян на COVID-19. Проте ці держави по-різному вирішують глобальні виклики, в тому числі щодо вжиття заходів, спрямованих на підтримку суб'єктів МСП в умовах пандемії COVID-19.

Стан досліджень. Питанню державної підтримки суб'єктів МСП в Україні та Польщі присвячено численні праці вчених різних галузей науки. У цьому контексті значне методологічне підґрунтя створили такі вчені-економісти, як: З.С. Варналій, В.І. Герасимчук, В.І. Ляшенко, А.І. Бутенко, Є.В. Лазарева, Н.В. Остапенко, О.О. Прутська, Ю.М. Ярова, М.Ю. Бондарчук, та науковці-юристи: Н.О. Саніахметова, І.В. Труш, К.І. Апанасенко, В.В. Князьков, Т.С. Нестеренко, Є.О. Заруднев, Л.В. Хомко, Ю.І. Остапенко та ін. Разом із тим питання правового регулювання державної підтримки суб'єктів МСП у вказаних державах в умовах пандемії COVID-19 не були предметом наукових пошуків. Це зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою цієї статті є дослідження основ правового регулювання державної підтримки суб'єктів МСП в умовах пандемії COVID-19 у Польщі та Україні задля виявлення найбільш цінного досвіду та напрацьованих пропозицій щодо можливості його впровадження в нашої державі.

Під час підготовки матеріалу статті з метою висвітлення цілісної картини досліджуваної ситуації використовувались системний, історичний, формально-логічний та порівняльний методи, що дозволило здійснити аналіз правового регулювання надання державної підтримки суб'єктам МСП, сформулювати окремі пропозиції щодо його вдосконалення та розвитку.

Виклад основних положень. Підтримка підприємців зародилася ще в XV ст. у вигляді протекціоністських тарифів держав на імпортовані промислові товари, а також заохочення експорту, особливо готової продукції. У подальшому розвитку підтримка підприємництва стала розширюватися заходами податкового стимулювання для дрібних підприємств. Підтримка у своєму зародженні здійснювалася переважно шляхом непрямих заходів і створенням сприятливих умов для розвитку. А цілеспрямована державна політика підтримки підприємництва виникла лише в 1932 р. у США як міра з подолання наслідків Великої Депресії (Остапенко, 2012: 77).

Підприємництво потребує державної підтримки, тому успішний розвиток підприємницької діяльності в державі можливий у разі поєднання ефективного державного регулювання, високого ступеня самоорганізації підприємств і розвиненої інфраструктури підприємництва (Коротич, 2010: 215).

При цьому здійснення підприємницької діяльності на ефективному рівні можливе лише у разі забезпечення сприятливого зовнішнього середовища, тобто сукупності соціальних, економічних, правових і психологічних умов, стимулів для розвитку бізнесу, а також вкладення в нього матеріальних і фінансових ресурсів на пільгових умовах. У цьому полягає основний зміст державної підтримки підприємництва, основними елементами якої, зокрема, є: нормативно-правове регулювання, фінансова підтримка, майнова підтримка, інформаційна підтримка (Хомко, Кульгавець, 2016: 47).

Варто погодитися із тим, що з позиції системного підходу підтримку малого підприємництва варто розглядати як складну систему, що виконує певні функції з метою створення рівних умов для всіх суб'єктів малого підприємництва, допомоги або на етапі становлення, або в тому разі, якщо мале підприємство або індивідуальний підприємець опинилися в складній ситуації (Бондарчук, 2014: 81).

За визначенням І.В. Труша, державна підтримка малого підприємництва – це напрями діяльності органів державної влади щодо покращення умов реалізації права людини на підприємницьку діяльність, гарантованого чинним законодавством, створення політичних, правових, економічних, соціальних, інформаційних та інших умов для його існування та розвитку (Труш, 2005: 8).

Саме у період пандемії COVID-19 та пов'язаних із нею кризових явищ і обмежень як українські, так і польські суб'єкти МСП очікують на активні дії органів влади, спрямованих на створення та реалізацію системи заходів щодо їх підтримки. Це насамперед відбувається у спосіб прийняття нормативно-правових актів, оскільки саме їх норми закладають основу, визначаючи основні критерії, показники, розміри та інші умови надання відповідної державної підтримки.

Концентруючи основні наукові прагнення для досягнення мети цієї статті, вважаємо за доцільне провести коротку характеристику основних нормативно-правових актів, ухвалених у Польщі та Україні, здійснити порівняння заходів підтримки суб'єктів МСП в умовах пандемії COVID-19, запроваджених їх нормами.

Основними нормативно-правовими актами (з відповідними змінами), які регламентують заходи державної підтримки суб'єктів МСП в умовах пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) в Україні, є: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» (Постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої...», 2020), Закон України від 17 березня 2020 року № 533-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)», (Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період...», 2020), Закон України від 30 березня 2020 року № 540-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних...», 2020), Закон України від 13 травня 2020 року № 591-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» (Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової...», 2020) та ін.

Не вдаючись до детального аналізу їх норм, вважаємо за доцільне вказати основні заходи підтримки суб'єктів МСП, які ними запроваджено:

– *звільнення від сплати певних податків, внесків на єдине соціальне страхування.* Зокрема, у період з 01 березня до 31 березня 2020 року не нараховується та не підлягає сплаті плата за землю та земельні ділянки, що перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб та використовуються ними в господарській діяльності. Крім того, за період з 01 березня по 31 березня 2020 року не нараховується податок на об'єкти нежитлової нерухомості, відмінні від земельної ділянки, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб.

Фізичні особи-підприємці (далі – ФОП) та особи, які провадять незалежну професійну діяльність (наукову, літературну, артистичну, художню, освітню або викладацьку, а також медичну, юридичну практику, в тому числі адвокатську, нотаріальну діяльність, або особи, які провадять релігійну (місіонерську) діяльність, іншу подібну діяльність та отримують дохід від цієї діяльності та члени фермерського господарства, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню на інших підставах, звільнено від нарахування та сплати за себе єдиного соціального внеску за періоди з 01 до 31 березня, з 01 по 30 квітня та з 01 по 31 травня 2020 року за себе. Така «пільга» також охоплює платників, які не отримували дохід у звітному кварталі або окремому місяці звітного кварталу.

На період, що закінчується останнім числом місяця, в якому завершується дія карантину, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України та/або операції з постачання на митну територію України товарів (в тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання), необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій COVID-19, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.

До 30 червня 2020 року для здійснення заходів щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби звільняються від сплати ввізного мита товари (в тому числі лікарські засоби, медичні вироби, медичне обладнання), необхідні для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій COVID-19, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.

– *Збільшення розміру річного доходу (ліміту) для ФОП.* Для ФОПів першої групи максимальний розмір річного доходу збільшено з 300 тис. грн до 1 млн грн, для другої групи – з 1,5 млн грн до 5 млн грн, для третьої групи – з 5 млн грн до 7 млн грн. Проте необхідно наголосити, що норми, які змінено, діяли більше п'яти років, за цей період національна валюта суттєво девальвувала, а розмір податків та мінімальної заробітної плати зріс. Тому необхідність зміни розміру річного доходу для ФОПів існує давно.

– *Запровадження мораторію на здійснення заходів державного нагляду (контролю) та проведення податкових перевірок.* У строк до 30 червня 2020 року заборонено проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської

діяльності, крім державного нагляду (контролю): за діяльністю суб'єктів господарювання, які відповідно до затверджених Кабінетом Міністрів України критеріїв оцінки ступеня ризику від провадження господарської діяльності віднесені до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику; у сфері дотримання вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін; у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення. Отже, якщо проведення планових заходів державного нагляду (контролю) суб'єкта господарювання припадає на період карантину, планові заходи державного нагляду (контролю) щодо таких суб'єктів господарювання не проводяться, із урахуванням указаних винятків.

Разом із цим вказане вище не стосується Держпродспоживслужби та Держпраці, які можуть здійснювати як планові, так і позапланові перевірки виконання суб'єктами господарювання санітарних та протиепідемічних заходів та нагляд за додержанням нормативно-правових актів про охорону праці.

На період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), запроваджено заборону на проведення податкових перевірок, крім документальних позапланових перевірок платників податків, які задекларували відшкодування їм з державного бюджету податку на додану вартість у сумі більше 100 тис. грн, виключно у частині законності ними такого декларування. Податкові перевірки, які розпочаті до 18 березня 2020 року та не були завершені, зупиняються по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину. Таке зупинення перериває термін проведення перевірки та не потребує прийняття будь-яких додаткових рішень контролюючим органом.

Аналогічна заборона щодо строку, в який перевірка не проводиться, та правила зупинення проведення документальних перевірок встановлені щодо правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного соціального внеску. Документальні планові податкові перевірки, які мали розпочатися у період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, та не були розпочаті, переносяться на інший період, а інформація про їх перенесення включається до оновленого плану-графіка, який оприлюднюється на офіційному вебсайті Державної податкової служби протягом 10 календарних днів з дня завершення дії карантину.

На період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), зупиняється перебіг строків давності, передбачених статтею 102 Податковим кодексом України.

– *Тимчасове скасування штрафних санкцій за певні правопорушення.* За несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) єдиного внеску, неповну сплату або несвоєчасну сплату суми єдиного внеску одночасно з видачою сум виплат, на які нараховується єдиний внесок (авансових платежів), несвоєчасне подання звітності до податкових органів, за певними винятками, тобто за порушення, вчинені у період з 01 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), штрафи не застосовуються.

Крім того, в період з 01 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), платникам єдиного внеску не нараховується пеня, а нарахована пеня за ці періоди підлягає списанню. Штрафні санкції за порушення податкового законодавства, вчинені у вказаний період, не застосовуються. Виняток становлять деякі порушення щодо відчуження майна, договорів страхування, підакцизних товарів, порушення нарахування, декларування та сплати податку на додану вартість, акцизного податку, рентної плати.

– *запроваджено механізм фінансованої підтримки суб'єктів підприємництва.* Так, програмою «Доступні кредити 5–7–9%» для існуючих суб'єктів підприємництва або тих осіб, які планують стати підприємцями, передбачено можливість отримання кредитних коштів у межах державної програми. За цією програмою держава компенсує підприємцю частину кредитного навантаження. При цьому чим більше робочих місць створює суб'єкт підприємництва, тим більшу компенсацію відсотків за кредитом він отримує. Програму впроваджено з 01 лютого 2020 року. Надалі програму адаптовано для фінансової підтримки суб'єктів підприємництва в умовах пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) як антикризові кредити зі ставками 0 та 3% річних за умови виконання певних критеріїв, для інвестиційних цілей та з метою рефінансування зарплатної частини суб'єкта підприємництва або фінансування його оборотного капіталу.

– *Запроваджено різні види допомоги суб'єктам МСП, зокрема: допомога по частковому безробіттю, допомога на дітей.* У разі, коли роботодавцем вживаються заходи щодо профілактики та запобігання поширенню епідемії на виконання відповідного рішення обласної державної адміністрації, право на допомогу по частковому безробіттю мають усі застраховані особи, в тому числі працівники, з якими роботодавцем оформлено трудові відносини. Сума допомоги по частковому безробіттю надається роботодавцям, у тому числі ФОПам, які є застрахованими особами із числа суб'єктів малого та середнього підприємництва за період проведення заходів щодо запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), передбачених карантинном, встановленим Кабінетом Міністрів України. Допомога по частковому безробіттю на період карантину надається у разі сплати роботодавцем або ФОПом, який є застрахованою особою, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування протягом шести місяців, що передують даті зупинення діяльності.

Допомога на дітей призначається і виплачується ФОПам, які вибрали спрощену систему оподаткування і належать до першої та другої групи платників єдиного податку, сплатили єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за всі місяці 2019 року або протягом усіх місяців 2019 року після державної реєстрації ФОПу. Допомога на дітей призначається на період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та на один місяць після дати його відміни одному з батьків (опікуну) на кожну дитину до досягнення нею 10-річного віку (включно) у розмірі прожиткового мінімуму, встановленого для дітей відповідних вікових груп станом на 01 січня 2020 року, і виплачується щомісяця за повний місяць.

Ведучи мову про законодавче регулювання державної підтримки суб'єктів МСП в умовах пандемії COVID-19 у Польщі, слід враховувати, що ця держава є членом ЄС, де підприємництву, в тому числі його державній підтримці, завжди приділялась особлива увага.

Основними напрямками державної підтримки малого та середнього підприємництва в країнах ЄС є формування інфраструктури підтримки і розвитку підприємництва, встановлення системи пільг і прозорої системи оподаткування, наявність фінансово-кредитної підтримки та співробітництва з великими підприємствами тощо (Біла, 2014: 28).

У Польщі є ціла низка форм державної фінансової підтримки малих підприємств: грошові або речові дотації, субвенції, преференційні кредити, податкові привілеї, кредитні гарантії, надані бюджетом або фондами, що фінансуються з бюджетів, підвищення капіталу підприємства за допомогою громадських коштів, конверсія заборгованості, зниження соціальних зобов'язань або зобов'язань, пов'язаних з охороною навколишнього середовища, суспільні замовлення, пільгові послуги консалтингу тощо (Пономарев, 2000: 30).

Ефективними стратегічними інструментами, які використовуються для активізації розвитку підприємництва в Польщі, є: спеціальні економічні зони; промислові і технологічні парки; інкубатори підприємництва; кластери; позичкові та гарантійні фонди; підтримка місцевих ініціатив (Бей, Томсон, 2013: 14).

Вказані твердження є справедливими у звичайних умовах ринкової економіки Польщі. Але умови надзвичайні, зокрема пандемія COVID-19, вимагають відповідних дій з боку законодавця РП.

Так, у Польщі із початком карантинних обмежень (з 10 березня 2020 року) з метою пом'якшення негативного впливу на суб'єктів МСП ухвалено низку законодавчих ініціатив, так званих «Антикризових щитів», норми яких постійно оновлюються та доповнюються. «Антикризові щити» спрямовані на забезпечення фінансової безпеки громадян та підприємств, підтримання зайнятості населення. Відповідно до пакета законів витрати, пов'язані з економічною кризою, будуть рівномірно перерозподілені між суб'єктами підприємства, працівниками, фінансовою системою та державою. Орієнтовна загальна вартість цього пакета становить щонайменше 10% ВВП Польщі.

«Антикризовий щит» як пакет законів Польщі включає: Закон від 02 березня 2020 року про спеціальні рішення, пов'язані із запобіганням, профілактикою та боротьбою з COVID-19 (Ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19..., 2020), Закон від 31 березня 2020 року про внесення змін до закону про систему інституцій розвитку (Ustawa o zmianie ustawy o systemie instytucji rozwoju, 2020), Закон від 16 липня 2020 року про надання державної допомоги з метою порятунку або реструктуризації підприємств (Ustawa o udzielaniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców, 2020) із врахуванням змін до цих законів та інших законодавчих актів.

Аналіз норм указаних нормативно-правових актів дає можливість виокремити певні заходи підтримки суб'єктів МСП, які вживаються владою Польщі:

– *запроваджено заходи з підтримки фінансової ліквідності підприємств за допомогою забезпечення їх доступу до дешевих кредитів і гарантій.* Гарантії, які надаються банком народного господарства (державний банк, що реалізує різні проекти розвитку), можуть забезпечувати до 80% вартості кредиту. При цьому комісія за такими гарантіями знижена з 0,5% до 0%. Розширено можливість отримання субсидованих кредитів.

– *лібералізовано норми, які регулюють податкові правовідносини та правовідносини щодо сплати внесків на соціальне страхування.* Суб'єкти підприємництва, які через пандемію COVID-19 позбавлені можливості своєчасно сплатити податки, можуть за їхньою заявою відстрочити сплату податків, розподілити сплату податку по частинах або анулювати податкову заборгованість за наявності відповідних підстав. Крім того, продовжено строки для подання звітності; відтерміновано до 01 червня 2020 року сплату податку із заробітної плати, виплаченої у березні та квітні 2020 року; передбачено неможливість застосування санкцій за несвочасне подання податкової декларації та сплату податку, якщо ці дії вчинено до кінця травня 2020 року; відтерміновано до 13 липня 2020 року зобов'язання подання інформації до Центрального реєстру реальних бенефіціарів; відстрочено до 01 січня 2021 року сплату податку з роздрібного продажу та ін.

Крім того, надано можливість платникам податку на прибуток з фізичних осіб та податку на прибуток юридичних осіб, які зазнали негативних наслідків від пандемії COVID-19, вирахувати збитки, понесені в 2020 році, з операційного доходу, отриманого в 2019 році. Умовою для застосування цієї норми є отримання у 2020 році, порівняно з 2019 роком, доходів менших ніж на 50%.

– *звільнено мікропідприємців на три місяці, які використовують найману працю до дев'яти працівників, від внесків на соціальне страхування.* За період з березня до травня включно 2020 року держава взяла на себе обов'язок із покриття внесків на соціальне страхування, які підлягають сплаті мікропідприємцями, які використовують найману працю до дев'яти осіб, створених до 01 лютого 2020 року. Така можливість передбачена як для

підприємця, так і для осіб, які працюють на нього. Крім того, таку пільгу можуть використовувати самозайняті особи з доходом у розмірі 300% середньої заробітної плати, які сплачують відповідні внески лише за себе. Разом із цим звільнені від обов'язку сплати внеску на соціальне страхування особи зберігатимуть право на отримання послуг у сфері охорони здоров'я та соціальне страхування протягом періоду звільнення від сплати внесків. Надалі цю пільгу щодо кола суб'єктів та строку розширено.

– *впроваджено безвідсоткову позику для суб'єктів мікропідприємництва в розмірі 5 000 злотих.* Передбачено, що таким підприємцям можуть надаватися безвідсоткові позики в розмірі 5 000 злотих строком на 12 місяців. Для отримання позики підприємець повинен підтвердити зменшення свого обороту на 50% порівняно з минулим місяцем та не звільняти своїх працівників впродовж трьох місяців. Якщо робочі місця будуть збережені, то позика анулюється.

– *передбачено часткове дофінансування заробітної плати Фондом гарантованої допомоги робітникам.* Роботодавець (суб'єкт МСП), який опинився у складній ситуації через пандемію COVID-19, може отримувати підтримку з Фонду гарантованих допомоги робітникам у розмірі до 40% від середньої заробітної плати працівників (за трудовим договором). Фінансування поширюється на підприємців, оборот яких упав не менше ніж на 15% протягом наступних двох місяців з 01 січня або не менше ніж на 25% протягом будь-якого місяця з 01 січня порівняно з оборотом попереднього місяця.

– *впроваджено фінансову підтримку для самозайнятих осіб і осіб, які працюють за договором підряду (з доходом до 300% мінімальної заробітної плати) в разі простою через пандемію COVID-19, у розмірі 2 080 злотих, тобто 80% від мінімальної заробітної плати.*

– *передбачено збільшення позик на оборотний капітал підприємців.* При цьому розрахунок кредитоспроможності відбувається на основі фінансових результатів на кінець 2019 року. Банки отримали можливість надавати підприємцям позики для збільшення оборотного капіталу.

Крім іншого, Законом РП від 16 липня 2020 року про надання державної допомоги з метою порятунку або реструктуризації підприємств (*Ustawa o udzieleniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców, 2020*) закладена правова основа для реалізації додаткових механізмів державної допомоги суб'єктам МСП, які спрямовані на їх порятунок та реструктуризацію. За логікою польського законодавця вони повинні запобігти соціальним труднощам та негативним тенденціям на ринку або ж обмежити їх негативний вплив, підтримуючи підприємців у складній фінансовій ситуації.

Крім зазначених заходів державної підтримки суб'єктів МСП, які впроваджено нормами законодавства у Польщі, вважаємо необхідним додатково звернути увагу на правовий інститут зупинення підприємницької діяльності за ініціативою підприємця (Дякуновський, 2017: 109–114). З часу запровадження вказаних норм у Польщі можливість реалізації суб'єктами МСП такого права ще більше лібералізована. У контексті пандемії COVID-19 право зупинити підприємницьку діяльність надає польським підприємцям додаткові можливості порівняно з українськими суб'єктами МСП.

Також необхідно вказати, що державна підтримка суб'єктів МСП, крім нормативно-правового регулювання, фінансової підтримки та інших заходів, включає інформаційну підтримку. Інформаційна підтримка в умовах пандемії COVID-19 набуває надвеликого значення. Урядами РП і України в цьому напрямі проведено суттєву роботу. Зокрема, в Україні працює вебсайт «Портал для підприємців» (посилання в Інтернеті: <https://sme.gov.ua>), на якому можна знайти всю необхідну інформацію про систему заходів підтримки суб'єктів МСП, їх опис та іншу інформацію. Схожий вебресурс «Антикризовий щит» існує і в Польщі за посиланням в Інтернеті: <https://www.gov.pl/web/tarczaantykrzysowa>. Крім того, у РП нещодавно опубліковано Антикризовий посібник для підприємців, який можна переглянути за посиланням: <https://pfrsa.pl/tarcza-finansowa-pfr.html>.

Висновки. Варто погодитись із твердженням, що держава безпосередньо зацікавлена в розвитку підприємницької діяльності, оскільки зростання підприємств забезпечує нарощення економічної потужності України, підвищення добробуту громадян, створення нових робочих місць, заповнює прогалини у сфері споживання, сприяє створенню нових робочих місць, забезпечує розвиток добросовісних конкурентних відносин тощо (Князьков, 2014: 220).

Україна і Польща – держави, в яких пандемія COVID-19 останнім часом набуває загрозливих для їхньої економіки форм. Тому з метою відвернення негативних наслідків, пришвидшення подолання економічної кризи вони вживають всіх можливих заходів, насамперед шляхом створення правової основи для державної підтримки суб'єктів МСП. Можна стверджувати, що державна підтримка надалі посилюватиметься, а її правове регламентування змінюватиметься, реагуючи на відповідні виклики.

Оскільки епідеміологічна ситуація в Україні та Польщі швидко змінюється, вивчення досвіду правового регулювання державної підтримки суб'єктів МСП в інших державах на перспективу з метою отримання можливості оперативно реагувати на негативні тенденції з урахуванням позитивного іноземного досвіду є надзвичайно актуальним. При цьому слід враховувати, що заходи державної підтримки, які запроваджуються правовими нормами, залежать від обсягу можливостей конкретної держави.

Загалом, правове регулювання та заходи державної підтримки суб'єктів МСП, які впроваджено ним, в Україні та Польщі не можна вважати фрагментарним, оскільки воно є системним. Правове регулювання державної підтримки суб'єктів МСП у зазначених державах має схожі ознаки (риси), проте має певні відмінності: в Україні акцент законодавцем робиться на зміні законодавства щодо можливого адміністративного тиску на МСП (мораторій на податкові перевірки і здійснення заходів державного нагляду) та одночасною підтримкою фінансової спроможності підприємців, а у Польщі – на підтримці насамперед найменш стійких

суб'єктів підприємництва (мікро- та малих підприємств), впроваджуються норми, які спрямовані на недопущення їх банкрутства та збереження робочих місць.

Провести детальну характеристику всіх норм, якими закріплено конкретні механізми державної підтримки суб'єктів МСП в Україні та Польщі, у межах цього дослідження не видається можливим. Проте проаналізований у цій статті досвід правового регулювання державної підтримки суб'єктів МСП в Україні та Польщі дає змогу зробити певні висновки та надати окремі пропозиції.

На нашу думку, доцільним є:

- збереження у нормах чинного законодавства на постійній основі як певних позитивних положень законодавства про державну підтримку в умовах пандемії COVID-19 (щодо зміни розміру річного доходу для ФОПів тощо), так і існуючого ефективного зарубіжного досвіду щодо спрощення діяльності суб'єктів МСП (зупинення діяльності підприємця за його ініціативою);
- запуск та популяризація державних онлайн-платформ, за допомогою яких буде надано інформаційну підтримку суб'єктам МСП із пошуку ділових партнерів та фінансування як в Україні, так і за кордоном;
- стимулювання суб'єктів МСП, які впроваджують та розвивають нові технології та цифровізацію сервісів, виробничих процесів (безконтактна торгівля, доставка тощо);
- розглянути можливість стимулювання великих підприємств, які у період пандемії COVID-19 залучають до співробітництва та реалізації спільних проектів суб'єктів МСП.

Список використаних джерел:

1. Ustawa z dnia 16 lipca 2020 r. o udzielaniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001298> (дата звернення: 07.11.2020).
2. Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000374> (дата звернення: 05.11.2020).
3. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o systemie instytucji rozwoju. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000569> (дата звернення: 05.11.2020).
4. Бей О., Томсон Г. Зарубіжні практики розробки стратегій розвитку малого підприємництва на регіональному рівні. Київ : К.І.С., 2013. 48 с.
5. Біла І.С., Салатюк Н.М. Світовий досвід державного регулювання підприємництва. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 26–30.
6. Бондарчук М.Ю. Системи підтримки малого підприємництва в Україні та Республіці Польща. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 9. С. 80–84.
7. Дякуновський О.С. Правове регулювання зупинення підприємницької діяльності за ініціативою підприємця: досвід Республіки Польща. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 1. С. 109–114.
8. Князьков В.В. Правове регулювання надання державної фінансової підтримки підприємцям: проблеми та напрями вдосконалення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 72. С. 220–224.
9. Коротич О.Б., Орел Ю.Л., Рябічко О.В. Підприємництво як соціально-економічне явище. *Теорія та практика державного управління*. 2010. Вип. 4. С. 211–216.
10. Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І. Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо (...). Конституційний Суд. Окрема думка від 28.08.2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 76, ст. 2433.
11. Остапенко Н.В. Економічна сутність підтримки розвитку малого підприємництва. *Інноваційна економіка*. 2012. № 3. С. 77–81.
12. Пономарев В.П. Защита интересов предприятия как основа его экономической безопасности. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво* : зб. наук. праць Східноукр. держ. ун-ту. 2000. № 1. С. 27–35.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020. № 540-IX. *Офіційний вісник України*. 2020. № 30, ст. 1059.
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 17.03.2020. № 533-IX. *Офіційний вісник України*. 2020. № 26, ст. 958.
15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 13.05.2020. № 591-IX. *Офіційний вісник України*. 2020. № 44, ст. 1413.
16. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211. *Офіційний вісник України*. 2020. № 23, ст. 896.
17. Труш І.В. Господарсько-правове забезпечення державної підтримки малого підприємництва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Донецьк, 2005. 19 с.
18. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 424 с.
19. Чуприна Л.В., Юзовицька С.А. Світовий досвід розвитку малого підприємництва та його використання в Україні. *Інфраструктура ринку. Економіка та управління підприємствами*. 2019. Вип. 32. С. 264–270.

References:

1. Ustawa z dnia 16 lipca 2020 r. o udzielaniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001298>.

2. Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000374>.
3. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o systemie instytucji rozwoju. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000569>.
4. Bay, O., Thomson, G. (2013). Zarubizhni praktyky rozrobky stratehii rozvytku maloho pidpriemnytstva na rehionalnomu rivni [Foreign practices of development of small business development strategies at the regional level]. Kyiv: K.I.S. 48 p. [in Ukrainian].
5. Bila, I.S., Salatiuk N.M. (2014). Svitovyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання pidpriemnytstva [World experience of state regulation of entrepreneurship]. *Problemy ekonomiky*. No. 1. P. 26–30 [in Ukrainian].
6. Bondarchuk, M.Yu. (2014). Systemy pidtrymky maloho pidpriemnytstva v Ukraini ta Respublitsi Polshcha [Support small business in Ukraine and the Republic of Poland]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. No. 9. P. 80–84 [in Ukrainian].
7. Diakunovskiy, O.Ye. (2017). Pravove rehuliuвання zupynennia pidpriemnytskoi diialnosti za initsiatyvoiu pidpriemtsia: dosvid Respubliki Polshcha [Legal regulation suspension of business activity by entrepreneur initiative: the experience of Poland]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya "Iurydychni nauky"*. No. 1. P. 109–114 [in Ukrainian].
8. Knyazkov, V.V. (2014). Pravove rehuliuвання nadannia derzhavnoi finansovoi pidtrymky pidpriemtsiam: problemy ta napriamky vdoshkonalennia [Legal regulation of provision of state financial support to entrepreneurs: problems and ways of improvement]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Vyp. 72. P. 220 – 224 [in Ukrainian].
9. Korotych, O.B., Orel Yu.L., Riabichko O.V. (2010). Pidpriemnytstvo yak sotsialno-ekonomichne yavyshe [The entrepreneurship as a socio-economic phenomenon]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*. Vyp. 4. P. 211–216 [in Ukrainian].
10. Okrema dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Slidenka I.D. stosovno Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu shchodo (...) Konstytutsiinyi Sud. Okrema dumka vid 28.08.2020. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2020. No. 76, st. 2433.
11. Ostapenko, N.V. (2012). Ekonomichna sutnist pidtrymky rozvytku maloho pidpriemnytstva [The economic essence of supporting small business development]. *Innovatsiina ekonomika*. No. 3. P. 77–81 [in Ukrainian].
12. Ponomarev, V.P. (2000). Zashchyta ynteresov predpriyatiya kak osnova eho ekonomicheskoi bezopasnosti [Protection of the interests of the enterprise as the basis of its economic security]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo: zb. nauk. prats Skhidnoukr. derzh. un-tu*. No. 1. P. 27–35 [in Russian].
13. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zabezpechennia dodatkovykh sotsialnykh ta ekonomichnykh harantii u zviazku z poshyrenniam koronavirusnoi khvoroby (COVID-19): Zakon Ukrainy vid 30.03.2020. No. 540-IX. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2020. No. 30, st. 1059.
14. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo pidtrymky platnykiv podatkov na period zdiisnennia zakhodiv, spriamovanykh na zapobihannia vynyknenniu i poshyrenniu koronavirusnoi khvoroby (COVID-19): Zakon Ukrainy vid 17.03.2020. No. 533-IX. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2020. No. 26, st. 958.
15. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo dodatkovoi pidtrymky platnykiv podatkov na period zdiisnennia zakhodiv, spriamovanykh na zapobihannia vynyknenniu i poshyrenniu koronavirusnoi khvoroby (COVID-19): Zakon Ukrainy vid 13.05.2020. No. 591-IX. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2020. No. 44, st. 1413.
16. Pro zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoii koronavirusom SARS-CoV-2: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.03.2020 No. 211. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2020. No. 23, st. 896.
17. Trush, I.V. (2005). Hospodarsko-pravove zabezpechennia derzhavnoi pidtrymky maloho pidpriemnytstva [A legal economic ensuring of a small enterprise state support in Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04. Donetsk, 2005. 19 p. [in Ukraine].
18. Khomko, L.V., Kulhavets, Kh.Yu. (2016). Pravove rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti: navchalniy posibnyk [Legal regulation of business activity] [in Ukrainian].
19. Chupryna, L.V., Yuzovytska, S.A. (2019). Svitovyi dosvid rozvytku maloho pidpriemnytstva ta yoho vykorystannia v Ukraini [World experience in development of small enterprise and its development in Ukraine]. *Infrastruktura rynku. Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*. Vyp. 32. P. 264–270 [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.32>

ВІЛЬНИЙ РОЗСУД У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ПИТАНЬ ТА СПОСОБИ ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ

Владислав Залєвський

аспірант кафедри державно-правових дисциплін

юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000 0002 3440 9440

Анотація. Статтю присвячено проблемі вільного розсуду і дискреційних повноважень у діяльності органів місцевого самоврядування щодо вирішення земельних питань. Показано, що специфікою реалізації дискреційних повноважень органами місцевого самоврядування у процесі вирішення земельних питань є наявність вільного розсуду двох видів,